

Stockholm 2026-05-18

Yttrande En förbättrad elevhälsa (SOU 2025:113)

Sammanfattning

- **Förslag 6.1 om förtydligande av syfte och uppdrag.**

Sveriges Skolledare bifaller utredarens förslag i de delar som avser att arbetet fortsatt ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och att det ska ske tvärprofessionellt. Förbundet står även bakom utredarens bedömning om att det behövs tydligare riktlinjer för när skolor förväntas genomföra egenvårdsinsatser.

Sveriges Skolledare avråder regeringen från att bredda elevhälsans uppdrag och flytta fokus från de förebyggande och främjande insatserna utan att i förväg säkerställa att en sådan fokusförflyttning inte riskerar att försämra elevers möjligheter att nå målen för utbildningen.

- **Förslag 6.2 Skärpta utbildningskrav för vissa av elevhälsans professioner**

Sveriges Skolledare ställer sig bakom utredarens förslag med undantag av avsnittet om precisering av skolkuratorers utbildningsbakgrund.

- **Förslag 6.3.1 En plan för bemanning av elevhälsan**

Sveriges Skolledare bifaller förslaget att verksamheter ska tillföras resurser utifrån beräknade behov och menar att bemanningsplaner borde kunna omfatta all personal inom förskolan och skolan.

Förbundet avråder från att rikta regleringen specifikt mot rektor.

- **Förslag 6.3.2 Tillgänglighet till elevhälsans professioner i skolans lokaler.**

Sveriges Skolledare uppfattar att förslaget brister i tydlighet gällande vad som avses med en skolas lokaler och därför är svårt att bedöma ur ett resursperspektiv.

Förbundet vill varna för att reglering som avser tillgång till någon resurs beräknad per skolenhet har en tendens att driva utveckling mot allt större enheter, vilket inte alltid samvarierar med barnens och elevernas bästa.

- **Förslag 6.3.3 Tidsfrister i elevhälsan**

Sveriges Skolledare avråder från att lägga ansvar gällande eventuella tidsfrister i elevhälsan på rektor.

- **Förslag 6.4 Huvudmannen ska informera om elevhälsans uppdrag och bemanning**
- **Förslag 6.5 Det är möjligt att anordna elevhälsa för elever i kommunal vuxenutbildning**
- **Förslag 6.6 Förslag om utökade hälsobesök och hälsosamtal**
- **Förslag 6.6.3 En hälsoenkät ska ligga till grund för hälsobesöket**

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslagen.

- **Förslag 6.7 Förstärkta möjligheter för insatser för lättare fysiska och psykiska vårdbehov**
- **Förslag 6.8.2 Vid varje skolenhet ska det finnas en samordnande funktion som ansvarar för att samordna insatser**
- **Förslag 6.10.5 Insatser för att stärka huvudmannens styrning och ledning av elevhälsans medicinska insatser**

Sveriges Skolledare avråder regeringen att gå vidare med förslagen i nuvarande läge. Efter att förslagen i SOU 2026:4 Rektor i fokus genomförts kan regeringen återkomma för att överväga var i huvudmannens organisation ett eventuellt vårdgivaransvar samt en samordnande funktion lämpligen kan läggas.

- **Förslag 6.9 Elevhälsans del i skolans kvalitetsarbete**

Sveriges Skolledare bifaller förslaget.

- **Förslag 7 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser**

Sveriges Skolledare avråder från förslagen gällande ikraftträdande mot bakgrund av vad som tidigare framhållits om det omfattande reformarbetet inom skolområdet.

Övergripande synpunkter

Som företrädare för landets skolledare kan förbundet inte annat än glädjas åt att samhället har ett så grundmurat förtroende för skolan att man vill lägga en växande del av samhällets uppgifter och ansvar som rör barn och unga, hos skolledarna. Det är ett bevis för att vår medlemsgrupp gör ett stort samhällsviktigt arbete, och gör det bra. Förbundet måste dock uppmärksamma regeringen på att varje breddning av uppdraget, som vi sett ett flertal av den senaste tiden, riskerar att innebära ett minskat djup. Ju fler uppgifter som läggs på rektors bord vid sidan av undervisningsuppdraget innebär en, inte oväsentlig, risk att rektors fokus på att eleverna ska klara målen för utbildningen utmanas. En splittrad chef är sällan en bra chef.

Sveriges Skolledare ser att den sammantagna mängden av nya uppdrag som åläggs rektor inom ramen för de planerade reformerna kommer att öka svårigheterna för rektor att vara en undervisningsnära ledare. Uppdraget är redan idag komplext och ansvarsfyllt och, vilket vår statistik visar, svårt att rymma inom ramen för normal arbetstid. Att ytterligare öka komplexiteten kommer, allt annat lika, också riskera att minska attraktiviteten i skolledaryrket.

Förbundet har vid ett flertal tillfällen framfört till regeringen att de förslag som presenterats i utredningen Rektor i fokus (SOU 2026:4) har stora förutsättningar att konkret förbättra rektorers möjligheter att ta ansvar för kärnverksamheten. Det är förbundets starka önskan att dessa förslag genomförs först, och att alla andra reformer sedan anpassas efter den. Utan ett fungerande ledarskap kommer det förändringsarbete som reformerna avser att åstadkomma, ändå inte komma på plats fullt ut.

Sveriges Skolledare menar att lagstiftaren står inför ett viktigt val. Om skolan, och därmed rektorsrollen, fortsätter att åläggas nya och breddade uppgifter kommer det att innebära att skolors ledningsorganisationer behöver växa vertikalt med ett ökat antal individer med ledaruppdrag som är underställda rektor. Med nödvändighet kommer avståndet mellan barn och elever och den ansvarige rektorn att öka vilket går tvärs emot skollagens skrivelser om rektors särskilda ansvar för elevers rättssäkerhet och ansvar för att undervisningen utvecklas. För att undvika detta behöver förslagen i SOU 2026:4 genomföras först.

När det gäller förslagen i utredningen En förbättrad elevhälsa ser förbundet att det finns goda avsikter avseende att öka barns och ungdomars tillgänglighet till lättare medicinska insatser inom ramen för elevhälsan. Detta finns inget som motsäger att detta även påverkar möjligheterna att nå målen för utbildningen på ett positivt sätt. Men mot bakgrund av vad förbundet framfört inledningsvis behöver dock alternativ till att ansvaret läggs hos rektor beaktas.

Sveriges Skolledare uppfattar att det även finns andra problematiska perspektiv i utredarens förslag. Begreppet elevers ohälsa är bristande definierat i utredningen. Då detta begrepp kan vara kontextuellt och variera beroende både på barn och elevers bakgrund och inte minst över tid, finns ingen anledning att tro att den elevhälsa som erbjuds efter att de här förslagen är genomförda kommer att bli mer likvärdig, i den tolkning som utredaren gör av ordet. Det kommer sannolikt fortfarande att skilja sig åt och inte alltid svara upp mot elevernas behov, eftersom behoven hela tiden skiftar.

Förbundet vill slutligen framhålla att effekten av förslagen blir starkt beroende av hur finansieringssystemen fungerar. Om rektors uppdrag även fortsättningsvis kommer att handla om att prioritera så att tilldelade resurser används på mest effektiva sätt, kommer planer att få mindre betydelse. Grundproblematiken gällande olika skolhuvudmäns skilda ekonomiska förutsättningar, och det faktum att inget idag hindrar att resurser avsatta för utbildning och elevhälsa plockas ut ur systemet, behöver adresseras för att någon reell förändring ska kunna komma till stånd.

Sveriges Skolledares ställningstaganden.

Förslag 6.1 om förtydligande av syfte och uppdrag.

Utredaren gör bedömningen att elevhälsans uppdrag är otydligt beskrivet i författningarna och att detta fått till följd att arbetet i allt för stor utsträckning formats på varje skola och därmed medfört bristande likvärdighet. Utredaren anser också att elevhälsan alltför ensidigt fokuserat på att stödja eleverna att nå utbildningens mål på bekostnad av vårdbehov som inte har tydlig koppling till skolmiljön. Utredarens förslag syftar sammantaget till att ändra denna balans.

Sveriges Skolledare skriver inledningsvis att det finns fördelar med en sådan förflyttning, men också stora risker. Utredarens förslag syftar till att förstärka elevhälsans bredd utan att samtidigt förlora dess spets. Något stöd för att så kommer att bli fallet presenterar utredaren inte utan

baserar förslaget på ett, kanske kvalificerat men lika väl ogrundat, påstående om att detta kommer att förbättra skolresultaten såväl som folkhälsan. En alternativ handlingsväg hade varit att förstärka den befintliga vårdstrukturen inom ramen för regionerna där kompetensen för att leda liknande insatser är högre. Förbundet menar att det är vanskligt att fatta så här pass ingripande beslut för elevers möjligheter att nå målen för utbildningen på pass svagt underlag.

Att elevhälsan utformas olika på olika håll behöver inte vara en nackdel utan kan också handla om att det är på lokal nivå som kunskapen om behoven finns. Men det kan också handla om en generell brist på resurser i form av tillgång till utbildad personal. Att fokus traditionellt har legat på att stötta elever att nå utbildningens mål ser Sveriges Skolledare snarast som en styrka i dagens system.

Sveriges Skolledare står bakom utredarens förslag i de delar som avser elevhälsans fortsatta tvärprofessionella arbetsätt på såväl individ-, grupp-, som skolenhetsnivå. Förbundet menar att elevhälsan hade förlorat i kvalitet om det föreslagits en tydligare uppdelning mellan personalgrupper och insatser. Förbundet ställer sig dock tveksamma till att den nya formuleringen i någon större utsträckning kommer att bidra till en elevhälsa som ser mer lika ut oavsett huvudman och/eller skola.

Sveriges Skolledare står bakom utredarens bedömning om att det behövs tydligare riktlinjer för när skolor förväntas genomföra egenvårdsinsatser.

Förslag 6.2 Skärpta utbildningskrav för vissa av elevhälsans professioner

Sveriges Skolledare ställer sig bakom utredarens förslag med undantag av det som gäller preciseringen av kuratorers utbildningsbakgrund. Förbundet menar att det är en onödigt ingripande åtgärd som begränsar huvudmäns och rektorers möjligheter att besätta sina verksamheter med lämplig kompetens.

Förbundet delar utredningens inställning att det fortfarande ska åligga huvudmannen att avgöra om elevhälsan behöver kompletteras med ytterligare kompetenser.

Förslag 6.3.1 En plan för bemanning av elevhälsan

Sveriges Skolledare delar den generella utgångspunkten att verksamheter i ökad utsträckning än vad som många gånger är fallet idag, ska resursättas utifrån behoven och inte utifrån redan beslutade ekonomiska ramar. En

bemanningsplan av den modell som utredaren föreslår borde kunna avse all personal inom förskolan och skolan.

Förbundet avråder dock från att rikta en sådan reglering specifikt mot rektor. Mot bakgrund av att det föreslås nationellt fastställda beräkningsgrunder för bemanningen kan en sådan beräkning lätt utföras av administrativ personal på skolhuvudmannanivå. En bemanningsplan kommer med nödvändighet att behöva göras ett bra tag innan antagningen av nya elever till skolor föreligger i sin helhet vid höstterminens start och den specifika kunskap om elevgruppen som rektor kanske besitter kommer ändå inte att kunna tas hänsyn till förrän i efterhand vid revideringar. Mot bakgrund av rektorers komplexa uppdrag och höga arbetsbelastning bör rena administrativa uppgifter inte låsas till den befattningen.

För att en sådan bemanningsplan som utredaren efterfrågar ska kunna ge den önskade informationen krävs goda rutiner vid övergång mellan skolor och stadier hos såväl överlämnade som mottagande verksamhet. Här ser förbundet att det finns brister idag, inte sällan kopplade till omsättning på skolledarposter. Åtgärder för att stärka stabilitet i ledarorganisationerna är därför nödvändiga även för att denna reform ska kunna få avsedd verkan.

Förslag 6.3.2 Tillgänglighet till elevhälsans professioner i skolans lokaler.

Sveriges Skolledare delar utredarens grundläggande utgångspunkt om att elevhälsans professioner behöver vara tillgängliga för eleverna. En reglering gällande detta kan fylla en sådan miniminivå-funktion. I det här fallet har utredaren valt att mäta tillgängligheten med begreppet skolans lokaler, något som kan leda till viss oklarhet då det begreppet inte vanligtvis används som bärare av skyldigheter.

Förbundet vill samtidigt varna för att reglering som avser tillgång till någon resurs beräknad per skolenhet, eller som i det här fallet, per skola, har en tendens att driva utveckling mot allt större enheter. För rektorsuppdraget är detta problematiskt då det leder till större ansvarsområden med växande avstånd mellan elever och ansvarig rektor.

Förslag 6.3.3 Tidsfrister i elevhälsan

Sveriges Skolledares uppfattning är att förslaget är svårt att ta ställning till då det inte framgår tydligt vilket ansvar en skolledning förväntas ta för beräkna tidsfristen samt att säkerställa att den hålls. Förbundet menar att detta inte är en uppgift som är lämplig att lägga på rektor.

Förslag 6.4 Huvudmannen ska informera om elevhälsans uppdrag och bemanning

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslaget.

Förslag 6.5 Det är möjligt att anordna elevhälsa för elever i kommunal vuxenutbildning

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslaget.

Förslag 6.6 Förslag om utökade hälsobesök och hälsosamtal

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslagen.

Förslag 6.6.3 En hälsoenkät ska ligga till grund för hälsobesöket

Sveriges Skolledare har inget att invända mot förslagen.

6.7 Förstärkta möjligheter för insatser för lättare fysiska och psykiska vårdbehov

Sveriges Skolledare avråder regeringen att gå vidare med förslaget i nuvarande läge. Förbundet kan, som nämndes tidigare, se fördelar med att elever kan få förbättrad tillgång till hjälp med enklare vårdbehov. Det finns stor anledning att tro att detta förenklar tillvaron för elever och att det kan stärka helhetssynen på elevernas förutsättningar för lärande. Samtidigt finns risker med utvecklandet av ett parallellt vårdsystem inom skolans ram som utredaren inte tillräckligt belyst.

Förslaget ställer stora krav på huvudmän generellt och rektor specifikt, som den befattningshavare som förväntas ta ansvar för organisation, kvalitet och säkerhet. I nuvarande läge, där skolan står inför stora utmaningar i form av omfattande reformer av bland annat läroplan, betygssystem och, kanske hela gymnasieskolans form och upplägg, ser förbundet att det vore olämpligt att pressa igenom ytterligare en reform som inte är tidskritisk för genomförandet av de övriga.

Då förslagen innebär ett stärkt vårdgivaransvar för rektor kommer omfattande kompetensutvecklingsinsatser att behövas för alla landets rektorer innan de kan förväntas ta på sig sådana uppgifter. Att stressa fram en förändring är oansvarigt mot såväl rektorer som elever.

Att ge rektor ett specifikt vårdgivaransvar rimmar inte heller helt självklart med de förslag som förs fram i utredningen Rektor i fokus (SOU 2026:4) där omfattande förändringar föreslås för att kunna säkerställa rektorers

möjligheter att arbeta på det undervisningsnära sätt som skollagen föreskriver. Sveriges Skolledare framhåller vikten av att regeringen först genomför de förslagen för att sedan överväga var i huvudmannens organisation ett eventuellt vårdgivaransvar lämpligen kan läggas.

Förslag 6.8.2 Vid varje skolenhet ska det finnas en samordnande funktion som ansvarar för att samordna insatser

Sveriges Skolledare avråder regeringen att gå vidare med förslaget i nuvarande läge. Som förbundet framför ovan är det olämpligt att pressa igenom ytterligare en reform som inte är tidskritisk för genomförandet av de övriga. Då förslagen inte heller helt självklart rimmar med de förslag som förs fram i utredningen Rektor i fokus (SOU 2026:4) framhåller förbundet vikten av att regeringen först genomför de förslagen för att sedan överväga var i huvudmannens organisation ansvar för att utse en samordnande funktion lämpligen kan läggas.

Förslag 6.9 Elevhälsans del i skolans kvalitetsarbete

Sveriges Skolledare bifaller förslaget.

Förslag 6.10.5 Insatser för att stärka huvudmannens styrning och ledning av elevhälsans medicinska insatser

Sveriges Skolledare avråder regeringen att gå vidare med förslaget i nuvarande läge. Som förbundet framför ovan är det olämpligt att pressa igenom ytterligare en reform som inte är tidskritisk för genomförandet av de övriga. Då förslagen inte heller helt självklart rimmar med de förslag som förs fram i utredningen Rektor i fokus (SOU 2026:4) framhåller förbundet vikten av att regeringen först genomför de förslagen för att sedan överväga vem i huvudmannens organisation som behöver ökad kunskap om hälso- och sjukvårdslagstiftningen.

Förslag 7 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Sveriges Skolledare avråder från förslagen gällande ikraftträdande mot bakgrund av vad som tidigare framhållits om det omfattande reformarbetet inom skolområdet. Förbundet delar inte heller utredarens analys gällande behovet av förändrade kompetenskrav gällande elevhälsans psykosociala insats.

Med vänlig hälsning

Sveriges Skolledare

Ann-Charlotte Gavelin Rydman
Förbundsordförande

Lena Linnerborg
Utbildningspolitisk chef